

מראי מקומות - תענית

יג:

דסדר הגמ' קשיתי, דמשמע דאלעיל מיני' מיד קאי, א"כ הקי' חזרה על ר' חסדא גופי', למה יהי' צריך לסמוך על דמיון לכיחול ופירכוס, לייתי ראי' ברורה מברייטא דתכפוהו אבליו. ועוד, הרי ראי' מהא דמוקמינן לה בכיחול ופירכוס ק', שהרי אין צריך לאוקמי' כן אלא למ"ד דאבל מותר בצונן, אבל למ"ד דאבל אסור בצונן, ור' חסדא גופי' ס"ל כן, א"כ י"ל דהברייטא מיירי ברחיצה בצונן, ולא בכיחול ופירכוס כלל, וא"כ ודאי אינו ראי' לכלום, והניח בצע"ג. וע' ברש"ש ומראה כהן דהק' עוד דהא במו"ק ג"כ אמר ר' חסדא כן, אבל שם לא הביא אלא הברייטא דתכפוהו אבליו, ולא הא דאין הבוגרת כלל, וא"כ מוכח דזהו הראי' שהביא ר' חסדא, וכתבו דטעות הוא בהדפוסים, ובאמת הי' צריך לומר דהראי' הוא מהא דתכפוהו אבליו, ע"ש.

ה. והיכן אומרה בין גואל לרופא

וביאר הבית יוסף (או"ח תקס"ו, א') בשם הארחות חיים דמה שאומרים אותו בין גואל לרופא דוקא הוא משום דכתיב ד' צורי וגואלי, וסמך לי' יענך ד'.

ו. אילימא יחיד ממש וציבור ש"ץ, הני י"ט, כ"ד הוו

כ' הקין אורה דיש להביא ראי' מכאן דלא כשי' ר"ת שהובאה ברין דלא אמרי' כ"ד אלא בערב, דא"כ מאי פריך כ"ד הויין, הא אין כ"ד אלא בערב, אבל בשחרית אינה אלא י"ט. וכ"ש דק' לשי' בעה"מ דס"ל דתפלה יתירה הוא שבה אומרים הכ"ד, אבל בכל תפלות היום לא אמרה, וא"כ מהו קו' הגמ' בכלל.

ז. לא, לעולם אימא לך ש"ץ, וכו'

כ' הרא"ש (סי' י"ז) שיש שהיו רוצים לומר דכל זה הוא דוקא בתענית יחיד, דאף שקיבל על עצמו כתענית צבור, מ"מ הא יחיד הוא, וא"כ אינו קובע ברכה לעצמו. אבל בתענית ציבור ממש, אז אפי' אם היחיד מוסיף ברכה בין גואל לרופא, דאע"ג דמצלו ביחידים, צבור נינהו. אבל הביא שהראב"ה חולק ע"ז, דא"כ למה לא תי' הגמ' בפשיטות, דמה דאמרי' דאין בין יחיד לצבור, היינו שיחיד שקיבל עליו תענית יחיד, לצבור, דהיינו יחידים שמתפללים בצבור, אע"כ כל יחיד אינו קובע ברכה לעצמו, אלא אומרה בשומע תפלה.

ח. אין בין ג' ראשונות לג' אמצעיות אלא

שבאלו מותרין בעשיית מלאכה, וכו'

כ' הגבורת ארי דאע"ג דאיכא ביניהו טובא, דבאלו אוכלין מבעוד יום, ואסורין ברחיצה, וכו', משא"כ באלו, י"ל דבסיפא דההיא ברייתא חשיב לכל הני, והגמ' לא הביאה אלא רישא.

א. והלכתא אבל אסור לרחוץ כל גופו בין בחמין בין בצונן כל ז', אבל פניו ידיו ורגליו בחמין אסור בצונן מותר והעיר הגרי"ז על הרמב"ם (הל' תענית) דבט' באב אין הדין כן, אלא דאסור להושיט אפי' אצבעו קטנה בצונן, ומ"ש ט' באב מאבלות. וכ' לחדש דמלבד האיסור רחיצה בט"ב משום אבלות, יש ג"כ איסור רחיצה משום דיני תענית, דהיינו דכמו דיו"כ אסור ברחיצה, ה"ה ט' באב, ולא רק משום אבלות. אולם ע' ברין (ז' בדפי הרי"ף), דמשמע דאף דאיסור רחיצה דט"ב ואיסור רחיצה דאבל שניהם מדיני אבלות הם, מ"מ דיניהם שונים (ולא משמע דדין ט"ב שאני משום דיני התענית, אלא דחומר הוא באבלות דט"ב, ואולי יש לדחות, וצ"ע).

ב. אין הבוגרת רשאה לנוול את עצמה בימי אבל אביה

פרש"י, אפי' אירע אבלות לאביה, שמת בנו. א"נ, שמת אביה ממש, אע"פ שהיא בת חיוב אבלות, אינה רשאה לנוול. ויש לעי', אפי' אם מת בן אביה, הרי היא ג"כ באבלות ממש, דאחיה מת. כן הק' הגבורת ארי, וגם הק' על פי' אחר של רש"י, מ"ש אביה דנקט, הול"ל בימי אבלה סתם. ולכן פי' דמיירי שאביה אבל ולא היא, ומשום התקנה דכל המתאבלים עליו, מתאבלים עמו, וע"ז אמרי' דאין בוגרת רשאה לנוול את עצמה (ולפי"ז אין ראי' לדין אם רשאה (וחייבת) לנוול את עצמה אם היא אבלה ממש, וצ"ע).

ג. ובמאי, אילימא בחמין, אין הבוגרת רשאה,

והאמר ר' חסדא אבל אסור להושיט אצבעו בחמין

ק', ומה בכך, הרי אמרי' דבוגרת שאני, וא"כ אולי מותר לה לרחוץ גופה בחמין, דקילא טפי משאר אבל. ופי' הריטב"א דקו' הגמ' היא דכיון דמחמירין כולי האי באבל דעלמא, דאפי' השטת אצבעו בחמין אסור, א"כ אין מסתבר דמתירין לה לרחוץ בחמין, דהא יכולה לרחוץ עצמה בצונן, אלא לאו בצונן, וש"מ דדוקא בבוגרת הקלו לרחוץ בצונן, דהא איכא ניוול אם לא רחצה אף בצונן, אבל אבל בעלמא אסור. וע"ע בשפת אמת שהאריך בזה. וע"ע בגבורת ארי, שהק' דאפי' למאי דאוקמה בצונן, מהי הראי' דלשאר אדם אסור, דלמא שאר אדם רשאי להחמיר על עצמו, משא"כ בוגרת דאסורה לנוול עצמה, ע"ש מש"כ בזה.

ד. אר"ח זאת אומרת אבל אסור בתכבוסת כל שבעה

פרש"י, מדמוקמינן לה בכיחול ופירכוס, ה"ה תכבוסת. ותמה רעק"א (בגלה"ש, ובאריכות טפי בחידושי), למה צריך לומר דזהו הראי', הא נשמע מברייטא דלעיל לענין תכפוהו אבליו דמותר בתכבוסת, דע"כ שאר אבל אסור. ואפי' אי אמרי'